

Pr. Stelian IONAȘCU

„MĂRGĂRITARUL ASCUNS ÎN ȚARINĂ...” SAU PASĂREA PHOENIX

Motto:

*„Asemenea este împărăția
cerurilor cu o comoară
ascunsă în țarină pe care, găsind-
o un om, a ascuns-o,
și de bucuria ei se duce și vinde
tot ce are și cumpără țarina aceea.
Iarăși este asemenea împărăția
cerurilor cu un neguțător
care caută mărgăritare bune; și
aflând un mărgăritar de mult preț,
s-a dus, a vândut toate câte avea
și l-a cumpărat”
(Matei XIII, 44-46)*

După un conflict intens mediatizat în lumea muzicală, pe care Paul Constantinescu l-a avut cu Părintele I.D. Petrescu-Visarion, compozitorul a anunțat cu convingere că a distrus o partitură impresionantă, rod al colaborării celor doi: **Oratoriul de Paști – Patimile Domnului**. În contextul unei polemici care viza paternitatea asupra oratorului mai sus amintit, ne gândim ce dramă va fi trăit Paul Constantinescu în momentul în care a luat hotărârea „să ardă” o lucrare pentru care a depus toată energia și priceperea sa artistică! Paul Constantinescu a rescris oratoriul, eliminând orice colaborare cu Părintele Petrescu.

Și, cu toate acestea, - deși toată presa de specialitate a perpetuat până astăzi această informație¹ și cei mai apropiați prieteni ai compozitorului au afirmat

¹ Vasile Tomescu, *Paul Constantinescu*, Editura Muzicală, București, 1967; Titus Moisescu, *Monodia bizantină în gândirea unor muzicieni români*, Editura Muzicală, București, 1999; Stelian Ionașcu, *Paul Constantinescu și muzica psaltică românească*, EIBMBOR, București, 2005; Octavian Lazăr Cosma, «Centenar Paul Constantinescu: De la „ferocitate și stupiditate”...la „ostilitate tăcută”...», în: *Muzica*, nr. 3/2009 pp. 23-40.

cu hotărâre că partitura primei versiuni a oratorului a fost distrusă¹ - după mai bine de 60 de ani de la nefericitul conflict, **partitura a supraviețuit** scăpând ca Moise „în coșul cu papură”², găsindu-se în biblioteca UCMR. Este partitura originală, singura partitură generală în manuscris, așa cum a fost cântată în 1946, cu George Enescu și Constantin Silvestri la pupitru.

Este drept că în timp, anumite raze de lumină s-au răsfrânt asupra „misteriosului” manuscris:

- întregul text (libretul) a fost publicat într-o broșură prin grija părintelui I.D. Petrescu³;

- între 2004-2005 s-au descoperit 5 coruri din această primă versiune, fără acompaniamentul orchestral⁴;

- în 2004 a fost semnalată de către lect. univ. Sanda Hîrlav-Maistorovici „reapariția” acestui oratoriu într-o publicație culturală „Axioma”⁵, dar fără să aibă ecou în lumea muzicală.

După inventarierea Fondului special „Paul Constantinescu” la UCMR, această partitură a devenit cu adevărat „comoara” ascunsă până ieri în țarină, de astăzi o capodopera reascută asemenea păsării Phoenix și, relansată în circuitul muzicii românești și universale. Mă simt onorat că domnul Octavian Lazăr Cosma - președintele UCMR - mi-a încredințat în primărie partitura și m-a îndemnat să fac o scurtă analiză comparată a celor două versiuni ale Oratorului de Paști.

¹ Ion Dumitrescu, „Filele mele de calendar”, în: *Muzica*, nr. 3/1996 pp. 107-112.

² Ieșirea II, 2.

³ Paul Constantinescu și Părintele I.D.Petrescu, *Patimile Domnului- Oratoriul, explicațiuni și textul cântat*, Tipografia Cărților bisericești, București, 1946.

⁴ Stelian Ionașcu, *Paul Constantinescu...*, pp.154-166

⁵ Sanda Hîrlav-Maistorovici, «Despre un manuscris „pierdut”... și regăsit: Oratoriul de Paști de Paul Constantinescu (I)» în : *Axioma*, nr.7 (52)-iulie 2004 și «Idem» (II), în: *Axioma*, nr.8 (53)-august 2004.

Partitura generală a primei versiuni a Oratoriului de Paști este un

manuscris inventariat la UCMR într-un Fond special cu număr de inventar 540. Coperta propriu-zisă a manuscrisului conține următorul titlu: „Patimile Domnului” (subliniat) iar dedesupt, „Oratoriu de Paști, pe teme bizantine reconstituite și traduse de Pr. I.D. Petrescu”. Mai jos, semnătura: „P. Constantinescu” și anii: „1941-1943.” Această copertă este îmbrăcată cu o coală albă (colorată doar pe interior) pe care scrie în partea de sus

„Patimile Domnului” (subliniat), iar în josul paginii, dreapta, semnează: „P. Constantinescu, 1943”. Partitura mai are încă o copertă falsă - o coală albă pe care nu mai este scris ceva; considerăm că este minima „ascunzătoare” de care s-a prevalat compozitorul în momentul în care și-a propus „îngroparea”

manuscrisului, anunțând lumea muzicală că l-a ars. Pe pagina de gardă reapare titlul, identic cu cel de pe copertă, cu un adaos în creion „...pe teme bisericești [din sec. XIII]”, făcut de însuși compozitorul, iar în partea de jos, dreapta, semnătura: „P. Constantinescu, 1941-1943”. Tot pe această pagină apare un text scris cu albastru, jos, în partea stângă, oblic: „**Această partitură nu se mai poate executa.**”

Copierea, chiar fragmentarea, este interzisă; semnează: „P. Constantinescu” și data: „20.VI.'948”.¹ Ca o remarcă, linia „t”-ului de la

și sublinierea datei sunt apăsate, fapt ce trădează hotărârea, fermitatea și, oarecum, patima în momentul exprimării respective. Această

„sentință” poate dezarma pe oricine ar îndrăzni să dea pagina și să parcurgă manuscrisul; Ne întrebăm, firește: În ce măsură cuvântul compozitorului trebuie respectat? Ce înseamnă „copierea”? Oare redarea unor exemple muzicale într-un

studiu sau extragerea unor coruri și interpretarea „fragmentară”? Rădică probleme de morală sau canonice a nu ține seama de dorința compozitorului la mai bine de jumătate de veac de la declanșarea conflictului cu Pr. I.D. Petrescu?

Din perspectiva canoanelor bisericești, „jurisdicția bisericească se **prescrie** după 30 de ani de neexercitare”.² Putem interpreta că, prin termenul de „prescripție” valabil 30 de ani, conflictul dintre cei doi s-a încheiat. De asemenea, prin decesul celor două personalități ale lumii muzicale românești, **reaparitia și valorificarea** acestei lucrări, la care au colaborat, devine un prilej de **împăcare**.

¹ Între anii 1946-1948 putem spune că a „dospit” conflictul între Paul Constantinescu și Părintele I.D. Petrescu; în 22.VI.1948, compozitorul scria ultima notă în partitura variantei a II-a a Oratoriului și, cu două zile mai devreme, în 20.VI.1948, scria „sentința” prin care se dezicea de prima variantă; cu toate acestea, nu l-a „lăsat inima” să distrugă partitura.

² Canonul 17 de la Sinodul IV Ecumenic și canonul 25 de la Sinodul Trulan în: Arhid. Prof. Dr. Ioan N. Floca, *Canoanele Bisericii Ortodoxe; Note și comentarii*, Sibiu, 2005.

Considerăm că exprimarea compozitorului nu este irevocabilă și nu are sentință de blestem. Prin anunțul că „a ars partitura și știmatele”, Paul Constantinescu a **dorit să stingă conflictul cu Părintele I.D.Petrescu, dar prin faptul că a păstrat totuși partitura, compozitorul a lăsat pentru mai târziu, o porțiță deschisă pentru analiză și chiar interpretare.** În definitiv este tot rodul muncii sale, de care s-a dezis formal și forțat de împrejurări nefericite.

Cele două partituri nu seamănă dar nici nu se deosebesc; fiind creația aceluiași compozitor, cele două variante ale Oratorului de Paști păstrează elemente comune cum ar fi: osatura Evangheliilor¹, corurile pe texte din Sfânta Scriptură alcătuite liber de compozitor², construcții cu forme identice pentru cântări diferite (compară din fiecare variantă cântările: *Aliluia* și *Prohodul*), dar și elemente distincte, rezultate din deosebirea cântărilor și din prezența celei de a 4-a părți în varianta a 2-a, Învierea Domnului.

Vom stabili de la început deosebirile esențiale dintre cele două variante, asemănările fiind identificate în tabelul care prezintă paralel, conținutul celor două partituri:

- cele două variante au titluri diferite: 1. „Patimile Domnului- Oratoriu de Paști pe teme bizantine...” și, 2. „Patimile și Învierea Domnului – Oratoriu bizantin de Paști”;
- compozitorul elimină în varianta a 2-a 28 de cântări „reconstituite și traduse de Pr.I.D.Petrescu”³ și le înlocuiește cu alte cântări bisericești aflate în practica de strană a Bisericii ;
- varianta a 2-a nu se oprește la Îngroparea Domnului ci, continuă cu Învierea, încheind triumfător cu troparul „Hristos a înviat”;
- dacă părțile I și a III-a pot fi privite în oglindă, fiind construite după același calapod, partea a II-a este mai dezvoltată în var.1, compozitorul eliminând o parte din pasajele din Evanghelie și, de asemenea, nu propune cântări similare, care să le înlocuiască pe cele traduse de Părintele Petrescu.

---

¹ „Proporția recitativului evanghelistului este destul de mare, fiind elementul constant al Oratorului, pe care Paul Constantinescu l-a preluat integral din prima variantă, mai ales că finalizarea lui a fost foarte rapidă... (cf. Ion Dumitrescu. *art.cit.*, p.111, Paul Constantinescu «a ars partitura», probabil în luna octombrie 1947, după nunta lui Ion Dumitrescu; varianta a II-a a Oratorului a fost terminată în reducere pentru soli, cor și pian la 24 aprilie 1948, iar ca partitură generală la 22 iunie același an). O lucrare de așa anvergură – 221 de pagini de orchestră – nu putea fi terminată într-o jumătate de an, dacă nu păstra ceea ce îi aparține întru totul compozitorului din prima variantă” - Stelian Ionașcu, *Paul Constantinescu...*, p.171.

² „Nu cumva sunt eu?”, „Bucură-te, Împărate al iudeilor”, „Să se răstignească”, „Pe Varava”.

³ *Se adună acum*(cor), *Astăzi Iuda*(arie solo bariton), *Iuda cel fără de lege*(cor), *Iuda sluga și viclean*(arie solo alto), *Iuda vânzătorul*(cor), *Cu adevărat*(cor), *Nimeni, o credincioșilor*(cor), *Aliluia*(cor), *Boierii popoarelor*(solo bass), *Alergat-a grăind*(cor), *La cina Ta, Hristoase*(cor), *Astăzi Iuda lasă pe dascălul*(cor), *Iubire de frați*(cor), *Astăzi priveghează Iuda*(duet alto-bass), *De trei ori tăgăduindu-te Petru*(cor), *Spuneți călcătorilor de lege*(cor), *Pus-au treizeci de arginți*(cor), *Cel ce se îmbracă*(cor), *Pentru binele care ai făcut*(monodie acompaniată de cor și orchestră), *Acestea zice Domnul*(cor), *Dezbrăcatu-l-au*(cor), *Doamne, care ai primit*(arie bariton solo), *Pe tâlharul*(cor), *Văzându-te răstignit*(cor și solo alto), *Două și rele*(cor și bass solo), *Pe lemn văzându-te răstignit*(cor), *Fiul Meu*(alto solo), *În mormânt Viață*(cor).

Varianta I a Oratoriului de Paști	Varianta a II-a a Oratoriului de Paști
<p><u>Patimile Domnului</u> <u>Oratoriu de Paști</u> pe teme bizantine [din sec. XIII] reconstituite și traduse de <u>Pr. I. D. Petrescu</u></p>	<p><u>Patimile și Învierea Domnului</u> <u>Oratoriu bizantin de Paști</u></p>
<p>Semnătura: P. Constantinescu 1941 - 1943</p>	<p>Semnătura: P. Constantinescu 1948</p>
Partea I	
<p>p.1 debut orchestral</p> <p style="text-align: center;">IDENTIC</p> <p>Diferențe în măsurile 8-10; deasemenea între m.13-17 apare o temă în var.1, lipsă în var.2</p> <p style="text-align: center; color: red;">Ex.1</p> 	<p>p.1 debut orchestral</p> <p style="text-align: center;">IDENTIC</p> <p>Diferențe în măsurile 8-10; deasemenea între m.13-17 apare o temă în var.1, lipsă în var.2</p> <p style="text-align: center; color: red;">Ex.1</p>
<p>p.12 Cor: Se adună acum, [melodie sec. XIII, mod.2]</p> <p style="text-align: center;">DIFERIT</p> <p style="text-align: center;">Identic substrat orchestral 4 măsuri</p>	<p>p. 9 Cor: Aliluia, gl. 8. [Luni la începutul Utreniei]</p> <p style="text-align: center;">DIFERIT</p> <p style="text-align: center;">Identic substrat orchestral 4 măsuri</p>
<p>p. 17 Evanghelia Luca XXII, 1-6</p> <p style="text-align: center;">IDENTIC</p>	<p>p. 24 Evanghelia Luca XXII, 1-6 [Joi la Utrenie]</p> <p style="text-align: center;">IDENTIC</p>
<p>p. 20 Arie. Bariton: Astăzi Iuda [melodie sec. XIII, mod.8]</p>	<p>p. 27 Bariton solo: Cămara Ta, Mântuitorul meu [Luminânda gl. 8, Luni la Utrenie]</p>

DIFERIT

Identic cap tematic orchestral

p.33 Evanghelia Luca XXII, 7,8,13-21

p.31 Evanghelia Luca XXII, 7,8,13-21

IDENTIC

Diferențe:

- distribuirea textului pe aceeași muzică

Ex.2

Var. 1(p.35)

Iisus

nu voi mai mân - ca din - tru a - ces - tea, pâ - nă

Var. 2(p.33)

Iisus

nu voi mai mân - ca din - tru a - ces - tea, pâ - nă

- modificări melodice:¹

Ex.3

Var.1 (p.36) *cresc.*

Iisus

pâ - nă când va ve - ni îm - pă - ră - ți - a lui Dum - ne - zeu

Var. 2 (p.34) *cresc.*

Iisus

pâ - nă când va ve - ni îm - pă - ră - ți - a lui Dum - ne - zeu

Ex.4

¹ Modificările melodice din recitativul liturgic se explică prin acuzația Părintelui că Paul Constantinescu „a utilizat aiudoma cadențele din recitativele liturgice pe care eu le cânt în biserica Sf. Visarion...” (vezi „Scrisorile”, în: Stelian Ionașcu, *Paul Constantinescu...*, pp.374-381).

IDENTIC

- diferențe melodice:

Ex.6

Var. 1 (p. 62)

Var. 2 (p.50)

p.64 Cor: **luda vânzătorul** [melodie din sec. XIII, mod 2]

p.52 Cor: **lată Mirele**[Troparul gl.8 – Luni la Utrenie]

DIFERIT

p.67 Evanghelia Matei XXVI, 43-46
+ Cor: **Cu adevărat** [melodie din sec. XIII, mod 6]
p.77 Evanghelia Matei XXVI, 47-49

p.54 Evanghelia Matei XXVI, 43-49
Identic recitativul evanghelistului
Lipsă Cor!

p.80 Cor: **Nimeni, o, credincioșilor**
[melodie din sec. XIII, mod 8]

p.61 Cor: **Nimenea să nu fie neîmpărtașit** [La stihoavnă, stihurile gl. 8, stih. 4 – Joi la Utrenie]

DIFERIT

Partea a II-a

p.89 Cor: **Aliluia** [melodie din sec. XVII, mod. 8]
Construcție asemănătoare cu *Aliluia* din partea I, var. a II-a

p.74 Orchestră

DIFERIT

p.105 Evanghelia Ioan XIII, 31,32,34-35

p.75 Evanghelia Ioan XIII, 31,32,34-35

IDENTIC

Mici diferențe de text: „s-a slăvit” (var.1), „s-a proslăvit” (var.2)

p.107 Cor: Antifonul I - **Boierii popoarelor** [melodie din sec. XIII, mod. 8]

p.77 Cor și bass solo: **Boierii popoarelor** [Slujba Patimilor-Antifonul I, stih. 1,2, gl.8]

DIFERIT

Aceeași cântare, melodii diferite

<p>p.108 Evanghelia Ioan XIV, 1,6 Cor: Antifonul II: Alergat-a grăind, Iuda [melodie sec.XIII, mod.6] p.113. Evanghelia Ioan XIV, 12,13 Cor: Antifonul III – La cina Ta, Hristoase [melodie sec.XIII, mod.2]</p>	<p>Lipsă</p>
DIFERIT	
<p>p.122 Evanghelia Ioan XVIII, 12-14</p>	<p>p.80 Evanghelia Ioan XVIII, 12-14</p>
IDENTIC	
<p>p.123 Cor: Antifonul IV- Astăzi Iuda Iasă pre dascălul [melodie sec.XIII, mod.5] Construcție asemănătoare cu Astăzi s-a spânzurat pe lemn, Cor din partea a III-a, var. a II-a (p.134).</p>	<p>p.81 Cor: Adună-se acum soborul [La laude-stih.1, gl.2, Joi dimineața]</p>
DIFERIT	
<p>p.128 Evanghelia Ioan XIV, 15,21 Cor: Antifonul V– lubire de frați să avem [melodie sec.XIII, mod.1] p. 132 Evanghelia Ioan XIV, 27 Cor: Antifonul VI - Astăzi priveghează Iuda [melodie sec.XIII, mod.7, varis]</p>	<p>Lipsă</p>
DIFERIT	
<p>p.135 Evanghelia Matei XXVI, 57-58; 69-75</p>	<p>p.89 Evanghelia Matei XXVI, 57-58; 69-75</p>
IDENTIC	
<p>p.142 Cor: Antifonul VII – De trei ori tăgăduindu-te Petru [melodie sec.XIII, mod.8]</p>	<p>p.97 Cor: De trei ori tăgăduindu-te Petru [Slujba Patimilor- Antifon VII, stih.2, gl.8]</p>
DIFERIT Aceași cântare, melodii diferite	
<p>p.143 Evanghelia Ioan XV, 5 Cor: Antifonul VIII – Spuneți călcătorilor de lege [melodie sec.XIII, mod.6] p. 148 Evanghelia Ioan XV, 10 Cor: Antifonul IX - Pus-au treizeci de arginți [melodie sec.XIII, mod.3]</p>	<p>Lipsă</p>

DIFERIT

p.151 Evanghelia Ioan XVIII, 28-36

p.99 Evanghelia Ioan XVIII, 28-36

IDENTIC

Mici diferențe de text: „făcător de rău” (var.1), „făcător de rele” (var.2)

p.160 Cor: Antifonul X - **Cel ce se îmbracă cu lumina** [melodie sec.XIII, mod.6]

p.108 Cor: **O, dumnezeiescul** [Condac gl. IV- de la Învierea Domnului-cântarea a 9-a, stih.2]

DIFERIT

p.164 Evanghelia Ioan XV, 17-18
Cor: Antifonul XI – **Pentru binele care ai făcut** [melodie sec.XIII, mod.6]
p. 169 Evanghelia Ioan XVII, 1,4,5
Cor: Antifonul XII - **Acestea zice Domnul** [melodie sec.XIII, mod.8]

Lipsă

p.174 Evanghelia Matei XXVII, 15-17; 21,22

p.111 Evanghelia Matei XXVII, 15-17; 21,22

IDENTIC

Partea a III-a

p.185 Evanghelia Marcu XV, 16-19

p.122 Evanghelia Marcu XV, 16-19

IDENTIC

Ex. 7

Pesante   **TEMA DESTINULUI**

p. 190 Cor: **Dezbrăcatu-L-au de haina Sa** [melodie sec.XIII, mod.6]

p.127 Cor: **Dezbrăcatu-M-au pe Mine** [Slujba patimilor-Stihira gl.6(Sinaxar)]

DIFERIT

Aceeași cântare, melodii diferite

p.192 Evanghelia Marcu XV,20,27

p.132 Evanghelia Marcu XV,20,27

IDENTIC

p.193 Cor: Arie (bariton solo) **Doamne, care ai primit** [melodie sec.XIII, mod.8]

p.134 Cor: **Astăzi s-a spânzurat pre lemn** [Slujba patimilor–Antifonul 15, Stih.1, gl.6]

DIFERIT

p.194 Evanghelia Luca XXIII, 39-43

p.143 Evanghelia Luca XXIII, 39-43

IDENTIC

p.197 Cor: **Pre tâlharul** [melodie sec.XIII, mod.3]

p.146 Cor: **Întru o zi** [Luminânda – Slujba patimilor (sinaxarul), gl.3]

DIFERIT

Aceeași cântare, melodii diferite, topica textului inversată

p.198 Evanghelia Ioan XIX, 25,26

p.146 Evanghelia Ioan XIX, 25,26

IDENTIC

p.199 Cor și solo Alto: **Văzându-te răstignit Hristoase** [melodie sec.XIII, mod.6]

p.148 Cor și Alto solo: **Pre lemn răstignit văzându-te** [Slujba patimilor-Stihira a 5-a, gl.2 (Sinaxar)]

DIFERIT

p.200 Evanghelia Matei XXVII, 45-48

p.152 Evanghelia Matei XXVII, 45-48

IDENTIC

p.205 Interludiu orchestral
Evanghelia Luca XXIII,45,46

p.153 Interludiu orchestral
Evanghelia Luca XXIII,45,46

IDENTIC

p.210 Bass solo și cor: **Două și rele a făcut** [melodie sec.XIII, mod.3]

p.161 Cor: **Răscumpăra-tu-ne-ai pre noi** [Sedealna-podobie-Slujba patimilor, gl.4 (cromatizat)]

DIFERIT

p.213 Evanghelia Marcu XV, 43,45

p.163 Evanghelia Marcu XV, 43,45

IDENTIC

p.215 Cor și Alto solo **Pre lemn văzându-te răstignit** [melodie sec.XIII, mod.2]

Lipsă

DIFERIT

p.218 Evanghelia Ioan XIX, 39-42

p.164 Evanghelia Ioan XIX, 39-42

IDENTIC

p.224 Cor-Prohodul: **În mormânt viață** [melodie sec.XVII, mod.5-manuscris din timpul lui Brâncoveanu]

p.170 Cor-Prohodul: **În mormânt viață** [melodia compilată după Musicescu, Filotei, Nifon Ploieșteanu și Macarie]

DIFERIT

Aceeași cântare, aceeași structură formală, substart orchestral asemănător, melodii diferite

p.235 Sfârșit și lui Dumnezeu laudă
Buc. 6 octombrie 1943
Semnătura: P. Constantinescu

Partea a IV-a

Lipsă

p.185 Orchestră
Evanghelia Marcu XVI, 1-4

p.188 Cor: **Plângerea mironosițelor**
[cum se obicinuiește la Ierusalim. Se cântă în Vinerea patimilor după Vecernie-gl.8]

p.196 Evanghelia Marcu XVI, 5-7
[Duminică la Utrenie]

p.199 Cor: **Hristos a înviat**, gl.2

p.220 semnătura: P. Constantinescu
București, 22.VI.1948

Este greu să anticipăm evenimentele ce vor urma în legătură cu această partitură scoasă din nou la lumină. Creația religioasă a compozitorului Paul Constantinescu a devenit un izvor nesecat de cercetare, atât în lumea muzicală laică cât și în cea eclesastică; această nouă descoperire va atrage atenția muzicienilor, vor urma aprecieri și critici. Partitura își va recăpăta viața în momentul interpretării. În condițiile în care această primă versiune a Oratoriului de Paști se va cânta, ar fi de dorit ca reprezentația să fie o sărbătoare, un regal de muzică bisericească și nu un măr al discordiei care să antreneze tabere și părți beligerante, care să dezvolte noi discuții asupra paternității, a „superiorității” uneia dintre variante, sau alte teme polemice sterile.